

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК: 37+314.15:316.334.4(045)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15022016>

Здатність майбутнього юриста до роботи з мігрантами: деякі ідеї з досвіду підготовки в зарубіжжі

Яворська-Димитрієва Тетяна Іванівна

здобувачка 4 курсу аспірантури Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова кафедри Педагогіки та освітнього менеджменту Одеська міська рада, м. Одеса, Біржова площа, 1, bahijah@ukr.net

Анотація. На різних історичних етапах розвитку українського суспільства система освіти завжди відігравала ключову роль у формуванні фахівця, здатного компетентно здійснювати професійну діяльність та усвідомлювати соціальну відповідальність. Сучасні глобалізаційні та міграційні процеси в Україні та Європі посилюють потребу в адаптації освітніх пріоритетів, що впливає на зміст і методи підготовки юристів. У цьому контексті особливо важливим є прицільний вплив освітнього процесу вищої школи на формування таких особистісних якостей майбутніх юристів, як толерантність, доброзичливість, професійна чесність, ввічливість, схильність до гуманістичного розв'язання конфліктів. У статті зацентовано увагу на переліку вимог, що висувуються до підготовки професіонала та аналізі нинішніх освітніх стандартів підготовки бакалаврів юристів в Україні. Проведено аналіз наукових праць фахівців, які досліджують проблематику підготовки майбутніх фахівців на першому бакалаврському освітньому ступені. Розглянуто та проаналізовано позитивний досвід комунікативної компетентності державних службовців країн Європейського Союзу та США. Схарактеризовано основні

якості та професійні характеристики майбутнього юриста у виконанні своїх посадових обов'язків. Актуалізовано професійну компетентність майбутніх юристів до роботи з такою категорією у сучасному соціумі, як біженці.

Отже, розвиток правничої освіти має сприяти не лише формуванню компетентного фахівця, а й особистості, яка, виконуючи свої професійні функції, сприятиме зміцненню України як правової держави, зокрема у сфері роботи з такою категорією у сучасному соціумі, як біженці.

Ключові слова: юрист, підготовка юриста, біженець, компетентність, заклад вищої освіти.

Прийнято: 17.02.2025 | Опубліковано: 28.02.2025

Future lawyer's ability to work with migrants: some ideas from the experience of training abroad

Yavorska-Dymytriieva Tetyana Ivanivna

4 postgraduate courses of Admiral Makarov National University of Shipbuilding
department of Pedagogy and educational management Odesa City Council, Odessa,
Kanatna st., 134, bahijah@ukr.net

Abstract. *At various historical stages of Ukrainian society's development, the education system has always played a key role in shaping specialists capable of competently carrying out professional activities and understanding social responsibility. Modern globalization and migration processes in Ukraine and Europe intensify the need to adapt educational priorities, affecting the content and methods of training lawyers. In this context, the targeted impact of higher education on the formation of such personal qualities in future lawyers as tolerance, benevolence, professional integrity, politeness, and a tendency toward humanistic conflict resolution is particularly important.*

The article focuses on the list of requirements for training a professional and the analysis of current educational standards for training bachelors of law in Ukraine. An analysis of scientific works of specialists who study the issues of training future specialists at the first bachelor's degree level is carried out. The positive experience of communicative competence of civil servants of the European Union and the USA is considered and analyzed. The main qualities and professional characteristics of a future lawyer in the performance of their duties are characterized. The professional competence of future lawyers to work with such a category in modern society as refugees is updated.

Thus, the development of legal education should contribute not only to the formation of a competent specialist but also to the shaping of an individual who, while performing their professional duties, will promote the strengthening of Ukraine as a rule-of-law state, particularly in working with such a social category as refugees in modern society.

Keywords: *lawyer, legal training, refugee, competence, higher education institution.*

Постановка проблеми. На різних історичних етапах розвитку українського суспільства, найважливішим компонентом духовного життя виступала система освіти, мета якої – підготовка фахівця, котрий володіє ґрунтовними фаховими знаннями і вміннями, компетентно здійснює професійну діяльність, глибоко усвідомлюючи професійний обов'язок і соціальну відповідальність. А глобалізаційні процеси та міграційні реалії сьогодення, які відбуваються в Україні та європейському людському просторі, посилюють актуальність зміщення векторів, котрі утворюють пріоритети нинішньої освітньої системи.

Вищезазначене набуває особливої важливості ще й тому, що за сучасних умов, на часі прицільний вплив освітнього процесу вищої школи на процес формування, зокрема, у майбутніх юристів таких особистісних якостей, як – толерантне й доброзичливе ставлення до колеги та опонента, ввічливість,

професійна чесність, здатність визнати свою неправоту, схильність до гуманістичного способу розв'язання конфліктів на основі моральних чеснот. Тож формуючи різнобічно розвинену особистість майбутнього фахівця правової сфери принципово важливим постає його здатність діяти, дбаючи про збагачення ознак України як правової держави, навіть виконуючи фахові функції у роботі з мігрантами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вченими, які досліджують впритул проблематику підготовки майбутніх фахівців на першому бакалаврському освітньому ступені (О.А. Дубасенюк [1], І.А. Зязюн [2, 3], Н.Г. Ничкало [4, 5], Я.В. Кічук [6], М.М. Фіцула [7] та ін.) доведено близькість, але не тотожність понять «підготовка», «готовність», «підготовленість», а також конструктивність компетентнісного підходу. Щодо першої площини, то вчені дійшли згоди відносно розуміння «підготовки, як процесу і результату планомірно організованих заходів, спрямованих на професійне навчання і виховання здобувачів нового покоління, де підготовленість постає вже результатом підготовки до професійної діяльності».

Натомість у межах наукової школи, зокрема, О.А. Дубасенюк простежити й процес розвитку тих інноваційних процесів у вищій школі, котрі дозволяють повноцінно втілити професійно-орієнтовані підходи повноцінно враховуючи конкретику життєвих ситуацій особистості, зокрема як суб'єкта права.

Вивчення проблеми підготовки саме майбутніх юристів до професійної діяльності, як показало студіювання наукових джерел, було предметом вивчення низки вчених. Так, ресурси компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх юристів в Україні стали предметом фундаментальних досліджень таких науковців як Г.Х. Яворська [8, 9]; щодо своєрідності структури професійної компетентності майбутніх юристів то вона всебічно обґрунтована у науковій розвідці І.В. Зошій [10].

Дисертаційне дослідження В.А. Свідовської присвячено формуванню професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного

навчання [11]. Особливості компетентнісного підходу до сучасної вищої юридичної освіти висвітлено у публікаціях А.В. Борейчук [12, 13].

Водночас бракує ще й досі наукових уявлень про специфіку діяльності юриста у спільноті мігрантів. Недостатньо оціненим у цьому плані є і ті ідеї, котрі містять досвід зарубіжжя.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Враховуючи реалії сьогодення та ситуації у сучасному світі, актуальним у підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти, стає їх здатність компетентно суроводжувати мігрантів, а саме біженців, на всіх етапах їх документування на території України з боку Державної міграційної служби. З метою запровадження моделі формування професійної підготовленості майбутніх юристів до роботи з мігрантами у професійній діяльності, нами було досліджено та проаналізовано досвід країн Європейського Союзу та США.

Мета статті: на основі аналізу освітніх стандартів підготовки бакалаврів юристів в Україні, проаналізувати позитивний досвід фахової компетентності державних службовців деяких країн Європейського Союзу та США, виокремивши провідні якості та професійні характеристики майбутнього юриста у виконанні своїх посадових обов'язків у окресленому сегменті фахової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення довідкових джерел засвідчує, що вимоги, що висуваються до підготовки професіонала, а також розуміння освіти, моралі, професійної майстерності по-новому привели до необхідності приділяти особливу увагу особистісно-професійному саморозвитку студентів – майбутніх юристів, які готові до самовизначення в діяльності та спілкуванні, здатні до самореалізації у житті та розвитку культури і духовності, національно-культурного й духовного самовдосконалення, збагачення творчих здібностей і талантів.

Важливо зазначити, що формування та розвиток професійної компетентності майбутніх юристів відбувається протягом усього періоду їхньої

професійної діяльності. Ми ж фокусуємо дослідницьку увагу на проблемі формування професійної компетентності юриста-бакалавра у вищому закладі освіти; до того ж акцентуємо на сегменті, котрий віддзеркалює здатність компетентно працювати з мігрантами.

Для того, щоб у майбутнього юриста не виникло страху перед неординарними, проблемними завданнями та не відбулась втрата мотивації, у процесі навчання потрібно дотримуватися певних умов: простоти виконання, цілісності і терпимості соціального оточення до незвичайних рішень студента, створення атмосфери психологічної безпеки, поваги, відсутності зовнішніх оцінок, забезпечення свободи вираження почуттів.

Більш того, готовність майбутнього юриста до здійснення професійної діяльності тісно пов'язаний з тією якістю фахівця, яка включає в себе необхідні кваліфікаційні та психологічні характеристики, що в подальшому зумовлює ефективному засвоєнню та оволодінням діяльності. Слід зазначити, що ця якість виникає у процесі професійної підготовки, у період коли відбувається цілеспрямоване формування необхідних вмінь та навичок, а також рельєфності набувають психологічні особливості особистості, які сприяють ефективному вирішенню професійних завдань.

Сучасним юристом вважається фахівець, який володіє такими якостями:

- він чітко усвідомлює своє суспільне призначення, що поважає законність, пишається своєю професією, знає її історію, поважає своїх учителів;
- він знає свій потенціал і свідомо його розвиває;
- зосереджується на вирішенні поточних проблем, які виникають у зв'язку зі зростаючим колом його впливу, і не витрачає енергію на те, на що зараз не може вплинути;
- цінує незалежність, свободу вибору і власних рішень, доля яких залежить від їх прийняття;
- творчий, оптимістичний і досить альтруїстичний. Приймаючи відповідальні рішення, він спирається на міцну основу: особисті цінності та

принципи, які відображають високі етичні стандарти, соціальну відповідальність і приналежність до певної професії;

- вважає за краще створювати можливості, а не використовувати їх [14].

Аналізуючи освітні стандарти підготовки юристів в Україні, приходимо до висновку, що загальні якості юриста, кваліфікація, функції, завдання та напрями майбутньої професії збігаються [15]. Відповідно до державного стандарту майбутній юрист повинен вміти:

- тлумачити та застосовувати закони та інші нормативно-правові акти;
- забезпечувати додержання законності у діяльності державних органів, фізичних та юридичних осіб;
- правильно юридично кваліфікувати факти та обставини;
- розробляти правові документи;
- проводити юридичну експертизу нормативно-правових актів; приймати правові рішення;
- надавати кваліфіковані юридичні висновки та консультації;
- розкривати та встановлювати факти злочинів,
- визначати міри покарання для покарання винних;
- вживати необхідних заходів для відновлення порушених прав;
- систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію;
- вивчати законодавства та практики його застосування;
- орієнтуватися у спеціальній літературі.

Саморефлексія досвіду та відповідно до мети нашого дослідження представимо змістовні компоненти професійної компетентності майбутнього юриста-бакалавра до роботи з мігрантами:

1) особистісний, до якого відносимо: чесність, високий рівень стресостійкості, мобільність, творче відображення думки, робота над пам'яттю, постійне неперервне підвищення знань із судової практики міграційних справ (біженців), інтелектуальне само стимулювання;

2) професійний включає в себе:

- етичні принципи роботи – професійна репутація, конфіденційність отриманих даних, дотримання професійно-етичні правил поведінки державного службовця, відокремлення від оціночних суджень, чесність, служити інтересам біженців, керування часом,

- аналітичні навички – різностороннє та детальне дослідження викладених біженцем обставин, повне дослідження наданої документальної бази мігрантом (особливо, якщо вони прямо впливають на історію переслідування, тобто увагу до дрібниць);

- юридичну підготовку – вміння працювати із міжнародним законодавством в залежності від історії мігранта; розуміння правових норм, інтерпретація та аналіз міжнародних документів; постійне оновлення знань; вміння приймати рішення; відчуття справедливості; ефективний комунікаційний аналіз;

- соціокультурні компетенції - поважати релігійні свята мігрантів, володіти інформацією про зміст священних писань релігій мігрантів;

- глобальний контекст – постійне слідкування за подіями країн із яких переважна чисельність мігрантів в Україні,

3) до психологічного компонента відноситься вміння бачити та аналізувати емоційний та психічний стан мігранта, особиста психічна готовність до роботи із вразливими верствами біженців, контроль власних емоцій, вміння відсторонитись від особистого судження розповіді біженця, відсутність упередженого ставлення під час досліджень обставин та в процесі прийняття остаточного рішення, не реагувати на провокації біженця (фінансові пропозиції, погрози життю, пропозиції допомоги у вирішенні поза робочих питань співробітника міграційної служби в обмін на допомогу у вирішенні питання подальшого документування мігранта);

4) комунікативним компонентом визначаємо:

- лінгвістичну гнучкість – володіння мовним сленгом мігранта в залежності від етнічної групи з метою вільного комунікування без залучення перекладача;

- вміння чітко ставити мігранту питання (прямі, непрямі, закриті, відкриті) за обставинами викладеними в його заяві про звернення за міжнародним захистом
- уміння вести переговори, навички медіатора, розуміння толерантності, уміння злагодження конфлікту, розвинена інтуїція для «зчитування» з мігранта момент, коли він під час співбесіди почне використовувати акторську майстерність, для свідомого введення в оману співробітника міграційної служби, знати етнопсихологічні елементи мігранта при дослідженні заяви звернення за міжнародним захистом.

Підготовка юристів до професійної діяльності у міграційній системі України є складним процесом, що зумовлено специфічним характером професії, об'єктом якої є мігранти, які можуть бути колишніми засудженими, психічно невірноваженими, узяті під варту, жертви домашнього насилля або хворими на вірусні інфекції (туберкульоз, СНІД). Важливо, щоб навчальні програми забезпечували здобувачам освіти необхідні знання та навички для успішної кар'єри в сучасній юридичній сфері.

Враховуючи те, що в Україні відсутні спеціалізовані освітні програми підготовки майбутніх юристів-бакалаврів саме до роботи з мігрантами, то на часі підвищується увага і дослідників, і практиків до усієї сукупності проблемних питань у цьому відношенні. Загалом всі програми, як курси підвищення кваліфікації, тренінги, індивідуальні тренінги, муткорти, за міграційною спеціалізацією стосуються переважно навчання юристів вже після отримання диплому та у ході виконання посадових обов'язків. Ми виходили із розуміння, що саме здатність майбутнього юриста-бакалавра активно комунікувати з мігрантами, утворює важливий сегмент необхідного ступеня професійної його компетентності.

Крім того, комунікативна компетентність юриста в роботі з особою, яка потребує міжнародного захисту є одним із найважливіших чинників, що обумовлює високий професіоналізм юриста та впливає на інформацію, яка буде

йому повідомлена заявником в ході проведення інтерв'ю та виявляється в таких ознаках:

- здатність установлювати емоційний контакт з фігурантом або іншими учасниками спілкування, підтримувати з ними в необхідних межах довірливі відносини;
- проникливість, здатність розуміти внутрішній світ співрозмовника, його психологічні особливості, потреби, мотиви поведінки, стан психіки;
- уміння слухати учасника діалогу, емоційно реагувати на переживання співрозмовника;
- вільне й гнучке володіння вербальними і невербальними засобами спілкування;
- уміння в конфліктній ситуації провадити адекватну ситуації стратегію комунікативної поведінки, змінювати стиль спілкування залежно від сформованих обставин;
- розвинений самоконтроль над емоціями, настроєм в екстремальних ситуаціях;
- адекватна самооцінка і почуття гумору та інше.

На сьогоднішній день, як засвідчують результати проведеної аналітичної роботи, деякі заклади освіти ввели спеціальні дисципліни з проблеми професійної компетентності юриста, що в подальшому сприятиме безперешкодному комунікуванню з біженцями.

Наприклад, у межах навчальної дисципліни «Міжнародного права» вивчаються такі теми: професійна етика, міжнародний захист прав людини, основи права Європейського Союзу; в циклі дисциплін «Юридичної деонтології» передбачено розгляд основних юридичних професій, психологічні аспекти професійної діяльності юриста, професійна культура юриста. Тематика навчального курсу «Історія держави і права» вивчає теми функціонування держави та права, проблем історії держави та права, становлення державності і права, історія держави та права, правовідносин, робота з нормативно-правовими

актами. А курс «Іноземна мова професійного спрямування» полягає в набутті та удосконаленні навичок читання, письма, розмови англійською мовою в юридичному контексті. В межах курсу «Міжнародного захисту прав людини» вивчають загальну теорію та практику забезпечення прав і свобод людини на міжнародному просторі.

На особливостях міжкультурної комунікації та управління міграційними процесами наголошується в процесі вивчення дисциплін «Основи права Європейського Союзу» та «Історія держави і права зарубіжних країн». В ході вивчення зазначених дисциплін, студенти комплексно вивчають договірний та інституційний механізм правового регулювання європейської інтеграції, особливості та закономірності виникнення розвитку держави і права зарубіжних країн, їх державних органів і правових інститутів і конкретно-історичних умовах.

Феномен комунікування із мігрантами розкривається під час вивчення таких дисциплін, як: «Міжнародне право» та «Міжнародний захист прав людини». В рамках таких навчальних дисциплін частково перетинаються теми із мігрантами, захисті прав людини на міжнародному рівнях, вивчення міжнародно-правових актів.

Отже, в ході фахової підготовки юристів-бакалаврів в Україні вже у постановочному плані окреслено деякі інструменти розвитку у здобувачів загального «предметного світогляду» щодо мігрантів та такої категорії як «біженець», в плані ознайомлення із міжнародним захистом прав людини, та правом зарубіжних країн. Відтак, з одного боку, міжнародний аспект підготовки майбутніх юристів стає все більш важливим у світі, який дедалі більше глобалізується та інтегрується, а з іншого – загострення набуває конструктивний досвід зарубіжжя.

Зазначимо на необхідність підготовки фахівців міграційної сфери для подальшої роботи з біженцями, так як в процесі нинішньої фахової підготовки не розкриваються особливості діяльності юриста в такій сфері й відсутня методика спеціальної комунікативної підготовки в умовах вищого навчального

закладу. Так, здобувачам освіти важливо отримувати знання не лише про міжнародне право, але й про міжнародні організації, права людини, міжнародне гуманітарне право, право моря та інше. Необхідно концентрувати увагу на те, що майбутнім фахівцям потрібне знання про те, як це право регулює стосунки між державами та міжнародні проблеми.

Проаналізувавши позитивний досвід розвитку у здобувачів комунікативної компетентності, як державних службовців, у деяких країнах Європейського Союзу та США, а саме інформаційну довідку правил етичної поведінки. Зазначимо, що головною метою всіх країн Європейського Союзу є забезпечення професійної діяльності юристів в інтересах суспільства та запобігання зловживання владою. У зв'язку з постійним розвитком юриспруденції у демократичних країнах у закладах освіти відбувається постійне реформування юридичної освіти. Констатуємо й про те, що зарубіжні правничі школи приділяють значну увагу саме проведенню практики студентів у юридичних фірмах, державних установах.

У країнах Європейського Союзу важлива увага приділяється й етичній поведінці юристів та підкреслює не лише доцільність загальних принципів поведінки, як уважність, ввічливість, порядність та чесність, а ще й поміжним не менш важливим у професійній діяльності, як робота з конфіденційною інформацією. Навчальний процес у правничих школах будується таким чином, щоб студенти в ході занять не тільки абстрактно роздумували про етику, а й розглядали виникаючі в житті юриста проблеми етичного характеру, реально відчували себе в ситуаціях, які вимагають здійснення морального вибору, прийняття етично вірного рішення, могли аналізувати практику роботи професійних правничих співтовариств щодо розв'язання етичних конфліктів і прийняття рішень стосовно членів цих співтовариств [16].

Так, у Сполученому Королівстві Великої Британії програми правничих шкіл рідко включають курси з професійної етики і професійної відповідальності. Натомість, державним службовцям притаманна висока корпоративна етика та

сувора відповідальність кодексу адміністративної моралі. Існує думка, що високі моральні якості державних службовців завжди були предметом особливої гордості британців. Британського державного службовця характеризують висока самодисципліна, чесність, моральність, професійна честь, прагнення завжди знайти найкраще рішення [17].

Як відомо, ще у 1994 році в Британії було створено Комітет з проблем стандартів у суспільному житті, завданням якого стало вивчення стандартів поведінки та роботи всіх державних службовців, у тому числі стандартів їх фінансової та комерційної діяльності. У результаті своєї роботи в 1995 році Комітет сформулював сім принципів державної роботи чиновників, що представляють собою своєрідний кодекс поведінки:

1. Служіння тільки суспільним інтересам — відмова від будь-яких дій для досягнення матеріальних і фінансових вигод для себе, своєї родини і друзів;
2. Непідкупність — недопущення будь-якої фінансової або іншої залежності від зовнішніх осіб чи організацій, які можуть вплинути на виконання офіційного боргу;
3. Об'єктивність — неупереджене рішення всіх питань;
4. Підзвітність — відповідальність за прийняті дії перед суспільством і надання повної інформації у разі публічної перевірки;
5. Відкритість — максимальне інформування суспільства про всі рішення і дії, їх обґрунтованість (при цьому скорочення інформації допустимо при необхідності дотримання вищих суспільних інтересів);
6. Чесність — обов'язкове повідомлення про свої приватні інтереси, пов'язані з громадськими обов'язками, вжиття всіх заходів для вирішення можливих конфліктів на користь суспільних інтересів;
7. Лідерство — дотримання принципів лідерства та особистого прикладу у виконанні стандартів суспільного життя.

Необхідність регулювання етичної поведінки державних службовців у США з'явилася в ході боротьби з корупцією. Варто відзначити, що в США

реформування юридичної освіти кожні 10-15 років – це практично постійний стан та носить системний характер [18].

Так, наприклад, антикорупційне законодавство США складається з правових актів, що регламентують лобістську, банківську, біржову та інші види діяльності. Проте, крім створення законодавчої бази, антикорупційна стратегія США включає розробку і впровадження так званої адміністративної моралі, що представляє собою етичні та дисциплінарні норми, якими повинні керуватися посадові особи всіх гілок державної влади.

Варто зазначити, що етичні норми і правила створювалися не тільки для федеральних державних, а й для муніципальних службовців США. Так, у 1987 році в Чикаго було створено міське бюро з етики, яке розробило етичний кодекс. У 1990 році був прийнятий етичний кодекс для муніципальних службовців в Лос-Анджелесі .

У 1989 році було засновано Управління державної етики як окрему установу в системі виконавчої влади. Керує ним директор, якого призначає на п'ять років президент за рекомендацією і за погодженням з Сенатом. Штат Управління налічує близько 80 співробітників.

Управління державної етики розробило «Стандарти етичної поведінки для державних службовців» (1993 р.), які обмежують отримання посадовими особами подарунків від приватних осіб і організацій. Так, державний службовець з жодного приводу не може приймати подарунки, які або пропонуються службовцю небажаною стороною, або пропонуються йому у зв'язку із займаною ним офіційною посадою. Цікаво, що, якщо ситуація не підпадає ні під один з вищевказаних випадків, подарунок забороняється приймати також тоді, коли службовець робить це занадто часто, що може навести інших на думку про використання ним свого службового становища для отримання особистого прибутку.

У Литовській Республіці діють Етичні правила для державних службовців. Мета цих правил — визначити діяльність і принципи поведінки, якими повинні

керуватися державні службовці при здійсненні своїх обов'язків, а також підвищити довіру населення до державної служби.

Конкретизуємо основні положення Етичних правил для державних службовців. Йдеться про таке:

- ♣ повага до людей та закону
- ♣ державний службовець повинен бути справедливим
- ♣ державний службовець повинен керуватися лише суспільними інтересами, не використовувати своє службове положення в особистих інтересах
- ♣ бути непідкупним, не приймати подарунки чи гроші
- ♣ бути об'єктивним, діяти неупереджено та законно
- ♣ бути відповідальним
- ♣ бути ввічливим, виконувати свої обов'язки вчасно та професійно.

У Литві державні службовці також проходять курси щодо навчання професійній етиці.

З огляду на зазначене, можна дійти висновку, що в процесі навчання майбутніх юристів в країнах Європейського Союзу приділяється підвищена увага у етичним нормам поведінки, як однієї з вагомих ланок в роботі юриста під час виконання службових обов'язків.

Визначимо основні характеристики майбутнього юриста та виокремимо основні психологічні, власні та професійні якості. Місія закладу вищої освіти полягає у тому, що він має стати відкритим навчальним, культурним закладом і центром розвитку, де різні категорії, що навчаються, стають фахівцями, особистостями, усвідомлюють потребу безперервної освіти, можуть максимально повно реалізувати свій потенціал, мають сформувати власні погляди і систему цінностей, навчитися керувати своїм життям у сучасному інформаційному суспільстві, сформувати виховати та надати можливості реалізувати майбутньому фахівцеві:

1) особистісні якості (життєву компетентність, фахову компетентність, навчальну активність, розумову самостійність (уміння самостійно формулювати

задачі і визначати методи, засоби і технології їх розв'язання; здатність здійснювати самостійний пошук інформації необхідної для розв'язання задач; здатність самостійно аналізувати свою діяльність, науково-гуманістичний світогляд);

2) психологічні якості (саморегуляцію, самоврядування, ініціативність, творчість, комунікативність, здатність до аналізу й оцінки професійної та суспільної діяльності);

3) професійні якості (уявлення про основні проблеми в галузі професійної діяльності; володіння глибокими знаннями чинного законодавства й інших нормативно-правових актів України та міжнародного права, що стосуються професійної діяльності; знанням методів управління та організації роботи колективу, здатністю самостійно формулювати фахові задачі і визначати способи їх розв'язання в межах професійної компетентності, умінню приймати кваліфіковані управлінські рішення, працювати в колективі, самостійно аналізувати свою професійну діяльність і процес власної праці, здійснювати постановку і реалізацію задач в області професійного самовдосконалення, оцінювати відповідність своєї професійної діяльності вимогам, що змінюються.

Висновки. Сформована професійна компетентність майбутніх юристів є результатом спільної вмотивованої взаємодії студентів, фахівців-практиків та педагогів, що виражається в готовності випускника ефективно здійснювати діяльність у сфері юридично-правового регулювання суспільних відносин, самостійно здобувати знання у професійній сфері та сформованих професійно важливих якостях.

Безперечно, саме формування комунікативної компетентності майбутніх юристів до роботи з мігрантами є надзвичайно важливим завданням, оскільки від його успішного вирішення значною мірою залежить ефективність професійної роботи юриста, зокрема з біженцями, продуктивність їх міжкультурної взаємодії. Водночас, зауважимо, що успішна міжкультурна взаємодія можлива не тільки за умови наявності комунікативної компетентності правника, вона передбачає

також знання і врахування індивідуально-психологічних особливостей біженця. Адже кожна людина є не тільки представником певного етносу з притаманними йому особливостями, але й особистістю, неповторною індивідуальністю зі своїми специфічними властивостями (ментальність, риси, темпераменту, характеру, здібностей, рівень психологічної сумісності тощо).

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12-28.
2. Зязюн І. А. Духовні чинники елітарної особистості. Розвиток особистості в полікультурному освітньому просторі : [збірка матеріалів Міжнародного конгресу. IV Слов'янські педагогічні читання / І. А. Зязюн]. Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2005. 338 с. С. 15–19
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : [підручник] / Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. [та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. [3-те вид., допов. і переробл.]. К. : СПД Богданова А. М., 2008. 376 с
4. Ничкало Н. Г. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання. Порівняльна професійна педагогіка. 2011. № 1. С. 6-18.
5. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку. Проблеми та тенденції розвитку педагогічної освіти. 2013. № 2. С. 42—53.
6. Кічук Я. Розвиток правової компетентності у майбутніх фахівців: євроінтеграційний контекст та вітчизняні реалії / Я. Кічук // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. - 2016. - № 1. - С. 92-102.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула . — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 528с.

8. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 335 с.
9. Яворська Г.Х. Формування базових компетентностей майбутніх правознавців. Педагогіка Pedagogy «Наука і освіта», № 4, 2016. С. 84–89.
10. Зошій І.В. Формування професійної компетентності майбутніх юристів. Молодий вчений. 2018. № 2 (55). С. 487–492
11. Свідовська В. А. Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання : дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В. А. Свідовська, наук. кер. Леонід Цезаревич Ваховський ; ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. - Старобільськ, 2017. - 460 с.
12. Борейчук А.В. Змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Випуск 9 (III). Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. С. 26–29.
13. Борейчук А. В. Змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів / А. В. Борейчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. - 2016. - Вип. 1. - С. 19-25
14. Горлова Л. Л. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх юристів у процесі фахової підготовки: дис. ... док. філос. : 015 Професійна освіта / Горлова Людмила Леонідівна ; наук. кер. М.В. Гриньова ; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2023. – 296 с.
15. Стандарти юридичних клінік України. Прийняті Асоціацією юридичних клінік України 16.11.2003, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. URL: <http://pravo.prostir.ua/library/412.html>

16. Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування. Ухвалив Конгрес місцевих та регіональних влад Європи, 7 листопада 2018 року.

17. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № 158.

18. Правила етичної поведінки державних службовців (досвід країн Європейського Союзу та США): інформаційна довідка.